Utbildningsutskottets betänkande 1980/81: 1

med anledning av motioner om tjänster m. m. inom skolväsendet

Motionerna

1979/80: 375 av Larz Johansson (c) och Kerstin Göthberg (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en snar översyn av anställningsförfarandet för lärare inom grundskolan och gymnasieskolan.

1979/80: 664 av Birgitta Rydle (m) vari yrkas att riksdagen uttalar att behörighetsvillkoren för tillträde till talpedagogutbildning vidgas på sätt som angetts i motionen.

1979/80: 667 av Per Stenmarck (m) och Rune Rydén (m) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

1. att riksdagen anhåller att regeringen fastställer att lärarutbildning i övriga nordiska länder i behörighetshänseende jämställs med svensk utbildning.

(Yrkande 2 har utskottet behandlat i betänkande 1979/80: 33.)

1979/80: 1311 av Börje Stensson (fp) och Margareta Andrén (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av nuvarande anställningsförfarande i syfte att skapa bättre förutsättningar för planering inför skolstarten.

Sammanfattning av vissa bestämmelser om ordinarie tjänst som lärare i skolväsendet

Ordinarie tjänst som lärare tillsätts med förordnande tills vidare (17 kap. 36 § skolförordningen, 1971: 235, ändrad senast 1980: 350). Före den 1 januari 1977 tillsattes ordinarie tjänst med konstitutorial. Enligt övergångsbestämmelserna till skolförordningen i dess lydelse den 1 januari 1977 skall äldre bestämmelser om konstitutorial tillämpas på förordnande på ordinarie tjänst som lärare, vilket meddelas under åren 1977–1980 och första halvåret 1981 (SFS 1980: 283). Av äldre bestämmelser följer att uppsägning enligt lagen om anställningsskydd inte kan komma i fråga för den som innehar konstitutorial, dvs. uppsägning kan inte ske på grund av t. ex. arbetsbrist.

Ordinarie lärare äger företräde till tjänstgöring vid skola där tjänsten är inrättad framför icke-ordinarie lärare (14 kap. 18 § skolförordningen).

Tjänstgöringen för ordinarie lärare skall vara t. v. förlagd till viss skolenhet och förläggningen av tjänstgöringen får ändras endast under vissa i

skolförordningen angivna förutsättningar, t. ex. omorganisation av skolväsendet (14 kap. 2 och 3 §§ skolförordningen).

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande motioner som väcktes under allmänna motionstiden år 1980 och som gäller förfarandet vid anställning av lärare i skolväsendet samt behörighet till lärartjänst m. m.

Tillsättning av ordinarie lärartjänst

Enligt gällande bestämmelser tillsätter länsskolnämnd efter förslag av skolas styrelse ordinarie tjänst som lärare vid grundskolan eller gymnasieskolan med undantag av lektorstjänst, som tillsätts av skolöverstyrelsen (SÖ). Icke ordinarie lärartjänst vid grundskolan eller gymnasieskolan tillsätts av styrelsen för skolan.

I motion 1979/80: 375 redovisas nuvarande procedur för tillsättning av ordinarie lärartjänst. Motionärerna anser att proceduren är tids- och arbetskrävande och frågan ställs om resultatet av det administrativa arbetet är sådant att det tungrodda förvaltningsförfarandet är berättigat. De begär en snar översyn av anställningsförfarandet för lärare inom grundskolan och gymnasieskolan. Även i motion 1979/80: 1311 föreslås att nuvarande anställningsförfarande ses över i syfte att skapa bättre förutsättningar för den lokala personalplaneringen inför skolstarten.

Utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK) har i sitt slutbetänkande Skolan. En ändrad ansvarsfördelning (SOU 1978: 65) övervägt ett antal alternativa utvecklingslinjer när det gäller det framtida personalansvaret för skolledare och lärare samt lagt fram förslag i frågan. Skoladministrativa kommittén (SAK) har i sitt betänkande Förenklad skoladministration (SOU 1980: 5) övervägt även frågor om tillsättningsordning för tjänster inom skolväsendet och utgår från att SSK:s förslag om bl. a. tillsättning av lärare kommer att beredas inom regeringskansliet samtidigt med betänkandet från SAK.

De nyssnämnda betänkandena har remissbehandlats. Regeringen har aviserat en proposition om den statliga skoladministrationen under innevarande riksmöte. Med hänvisning härtill föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1979/80: 375 och 1979/80: 1311.

Behörighet till lärartjänst m. m.

Riksdagen bör enligt motion 1979/80: 667 (yrkande 1) anhålla hos regeringen att den fastställer att lärarutbildning i övriga nordiska länder i behörighetshänseende jämställs med svensk utbildning.

Enligt 15 kap. 21 § och 16 kap. 32 § skolförordningen (1971: 235, ändrad senast 1980: 350) får den, som i fråga om utbildning eller tjänstgöring ej uppfyller de villkor för behörighet till lärartjänst som anges i skolförord-

ningen för visst slag av ordinarie, extra ordinarie eller extra tjänst som lärare, av SÖ förklaras behörig till sådant slag av tjänst, om särskilda skäl föreligger. När sökande med annan nordisk lärarutbildning än svensk anhåller om sådan generell behörighetsförklaring hos SÖ prövas ärendet utifrån lärarutbildningens ämnesinnehåll, den sökandes kunskaper i svenska språket och visad lämplighet att tjänstgöra i det svenska skolväsendet (viss tids väl vitsordad tjänstgöring vid svensk skola). Enligt vad utskottet erfarit från SÖ har nuvarande förfarande med prövning från fall till fall och med möjlighet att beakta olika föreliggande omständigheter hittills fungerat väl.

På initiativ av Nordiska rådet undersöks f. n. om det är möjligt att vidta åtgärder för att åstadkomma en nordisk konvention om gemensam arbetsmarknad för lärare. Som ett första led i ett kommande utredningsarbete penetrerar sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete tillsammans med experter utsedda av de nordiska ländernas undervisningsministerier problem som gäller en gemensam arbetsmarknad för klasslärare/allmänlärare i grundskolan.

Med hänvisning till vad som redovisats i ärendet föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1979/80: 667 yrkande 1.

Utbildning till talpedagog ges på speciallärarlinjen. Behörighet att antas till utbildningen är studerande som uppfyller behörighetsvillkoren för ordinarie tjänst som klasslärare, adjunkt eller ämneslärare i grundskolan (svenska, religionskunskap m. fl. ämnen), adjunkt eller lektor i gymnasieskolan (svenska, engelska m. fl. ämnen), utbildade förskollärare samt lärare för särskolans grundundervisning.

Enligt motion 1979/80: 664 bör behörighetsvillkoren för tillträde till talpedagogutbildning vidgas så att även lärare som är behörig till tjänst som lärare i musik eller musik och svenska kan tas in till utbildningen.

Skäl som talar för att göra det möjligt för musiklärare att genomgå talpedagogutbildning är enligt utskottets uppfattning att musiklärare genom den utbildning de har i sång och röstbehandling bör ha goda förutsättningar för att verka som talpedagog. Det är rimligt att lärare i musik eller i musik och svenska får tillträde till talpedagogutbildning. Utskottet förutsätter att detta möjliggörs vid den översyn av bestämmelserna för speciallärarutbildning som kontinuerligt sker inom utbildningsdepartementet. Vad utskottet anfört om behörighetsvillkor för tillträde till talpedagogutbildning bör riksdagen med bifall till motion 1979/80: 664 som sin mening ge regeringen till känna.

Hemställan

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande översyn av förfarandet vid anställning av lärare avslår motionerna 1979/80: 375 och 1979/80: 1311,

2. att riksdagen beträffande behörighet till lärartjänst för sökande med annan nordisk lärarutbildning än svensk avslår motion 1979/80: 667 yrkande 1,
3. att riksdagen beträffande behörighetsvillkor för tillträde till talpedagogutbildning med bifall till motion 1979/80: 664 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 6 november 1980

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Bengt Wiklund (s), Rune Rydén (m), Helge Hagberg (s), Sven Johansson (c), Lennart Bladh (s), Birgitta Rydle (m), Kerstin Göthberg (c), Karl-Erik Häll (s), Jörgen Ullenhag (fp), Gunnel Liljegren (m), Torsten Karlsson (s), Larz Johansson (c), Lars Svensson (s) och Olle Grahn (fp).

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1980